



PARTER

Klagande

1. Per Andersson
Laxåvägen 32
128 44 Bagarmossen

2. Gunnar Aneer
Bergsrådsvägen 30
128 42 Bagarmossen

3. Catharina Asp
Laxåvägen 14
128 44 Bagarmossen

4. Johan Bergström
Laxåvägen 8
128 44 Bagarmossen

5. Linda Boyle
Laxåvägen 16
128 44 Bagarmossen

6. Hans Dahlqvist
Laxåvägen 22
128 44 Bagarmossen

7. Kristina Dahlqvist
Laxåvägen 22
128 44 Bagarmossen

8. Dirafast AB,
c/o Medisob AB
Olivecronas väg 5
113 24 Stockholm

Ombud: Olle Brink
BRINK & PARTNERS
Box 3134
103 62 Stockholm

Dok.Id 834124

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 30

E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

9. Nils-Erik Evers
Bergsrådsvägen 44
128 42 Bagarmossen

10. Jan Kask
Laxåvägen 10
128 44 Bagarmossen

11. Carina Koivisto
Laxåvägen 28
128 44 Bagarmossen

12. Gustaf Ljungh
Laxåvägen 14
128 44 Bagarmossen

13. Marie Nordling
Laxåvägen 30
128 44 Bagarmossen

14. Ann Katrin Palm Kask
Laxåvägen 10
128 44 Bagarmossen

15. Malin Pers
Laxåvägen 26
128 44 Bagarmossen

16. Jonas Rundgren
Laxåvägen 28
128 44 Bagarmossen

17. Karin Rönner
Bergsrådsvägen 38
128 42 Bagarmossen

18. Susan Stedman
Laxåvägen 14
128 44 Bagarmossen

19. Annie Stålberg
Laxåvägen 24
128 44 Bagarmossen

20. Jens Östergren
Laxåvägen 20
128 44 Bagarmossen

21. Sathima Östergren
Laxåvägen 20
128 44 Bagarmossen

Motpart

Stockholms kommun
105 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms stads beslut den 19 december 2022 i ärende nr DP 2016-19586-54, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Detaljplan för Bergholmsbacken, Rustmästaren 2 m.fl i stadsdelen Bagarmossen

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

Innehåll

BAKGRUND.....	5
YRKANDEN M.M.	5
UTVECKLING AV TALAN	6
Per Andersson, Catharina Asp, Linda Boyle, Hans Dahlqvist, Marie Nordling, Ann Katrin Palm Kask, Malin Pers och Annie Stålberg (Per Andersson m.fl.) samt Carina Koivisto, Gustaf Ljungh och Sathima Östergren.....	6
Gunnar Aneer	11
Johan Bergström.....	16
Kristina Dahlqvist.....	17
Nils-Erik Evers	17
Jan Kask och Ann Katrin Palm Kask	18
Jonas Rundgren	18
Karin Rönner.....	19
Susan Stedman	19
Per Andersson m.fl, Johan Bergström, Kristina Dahlqvist, Susan Stedman och Jens Östergren	21
Dirafast AB	25
Kommunen.....	27
DOMSKÄL.....	33
Invändningar mot handläggningen och utredningen	33
Rättsliga utgångspunkter för prövningen i sak.....	37
Prövningens omfattning i sak.....	39
Nytt gångstråk på fastigheten Uppbörds mannen 1.....	39
Påverkan på naturvärden och skyddade arter.....	40
Anpassning till omgivningen i övrigt	41
Gata 7.....	41
Skolområdet, hållbar utveckling och skolverksamhetens friyta m.m.	42
Olägenheter till följd av skuggning m.m.	44
Invändningar avseende byggväg och stenkross	44
Miljö kvalitetsnormer för vatten	45
Övriga invändningar	45
Sammanfattning.....	45

BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms stad (kommunen) beslutade 19 december 2022 att anta detaljplan för Bergholmsbacken, Rustmästaren 2 m.fl. i stadsdelen Bagarmossen. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra för bostäder, vårdboende, skola och två förskolor i ett attraktivt och kollektivtrafiknära läge. Vidare syftar planen till att förstärka sambandet mellan Bagarmossen och Skarpnäck. Planen möjliggör för cirka 700 bostäder, varav 72 planeras utgöras av vårdbostäder.

Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) beslutade den 29 december 2022 att inte överpröva den aktuella detaljplanen enligt 11 kap. 10 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Kommunens beslut överklagades av bl.a. de parter som anges som klagande i denna dom. Mark- och miljödomstolen avvisade i slutligt beslut den 14 februari 2023 ett antal överklaganden och avskrev målet såvitt avsåg ett överklagande. Mark- och miljödomstolens avvisningsbeslut överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som inte gav prövningstillstånd i beslut den 19 juli 2023 i mål nr ÖP 6229-23.

YRKANDEN M.M.

Per Andersson, Gunnar Aneer, Catharina Asp, Johan Bergström, Linda Boyle, Hans Dahlgvist, Kristina Dahlgvist, Nils-Erik Evers, Jan Kask, Carina Koivisto, Gustaf Ljungh, Marie Nordling, Ann Katrin Palm Kask, Malin Pers, Jonas Rundgren, Karin Rönner, Susan Stedman, Annie Stålberg, Jens Östergren och Sathima Östergren har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva det överklagade beslutet att anta detaljplanen.

Dirafast AB har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva det överklagade beslutet att anta detaljplanen i dess helhet. I andra hand har bolaget yrkat att beslutet ska upphävas avseende gångstråket mellan huskropparna på fastigheten Uppbördsmanen 1.

Kommunen, som beretts tillfälle att yttra sig över Dirafast AB:s överklagande, har bestritt överklagandet i fråga. Kommunen har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska avslå Dirafast AB:s överklagande och fastställa kommunens beslut att anta detaljplanen. I andra hand har kommunen yrkat att mark- och miljödomstolen ska fastställa kommunens beslut att anta den aktuella detaljplanen, med den medgivna ändringen att del av GC-VÄG undantas från detaljplanen i enlighet med en bifogad plankarta.

UTVECKLING AV TALAN

Per Andersson, Catharina Asp, Linda Boyle, Hans Dahlgvist, Marie Nordling, Ann Katrin Palm Kask, Malin Pers och Annie Stålberg (Per Andersson m.fl.) samt Carina Koivisto, Gustaf Ljungh och Sathima Östergren

Ovan angivna klaganden har inledningsvis anfört i huvudsak följande till stöd för sina överklaganden.

Brister i underlaget

Avsaknad av miljökonsekvensbeskrivning

Kommunen har valt att inte genomföra en miljökonsekvensbeskrivning trots behovet av en sådan torde vara uppenbart med tanke på att delar av detaljplanen omfattar ett ESBO-område och i andra delar kommer att ha en direkt påverkan på ESBO-områdets framtida ekologiska funktion.

Kommunen har varken särskilt undersökt vilka fridlysta och rödlistade arter som finns i området eller vilka miljöeffekter, på kort och lång sikt, som exploateringen skulle medföra för dessa. Därmed har man inte heller identifierat att man faller inom ramen för krav på att genomföra en miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning. Bedömningen att ingen betydande miljöpåverkan föreligger vilar således inte på sakligt grundade skäl och inga sakskaäl har heller redovisats i samband med beslutet.

Enligt bygglogistikutredningen är det tänkt att såväl stenkrossen som massalagringsytan ska användas för flera byggen i södra Stockholm på obestämd framtid tills skolan måste byggas. Det är okänt vad dessa byggnadsmassor kommer att innehålla. Det innebär att kommunen måste anses ta marken i anspråk som ett industriområde på det sätt som följer av 4 kap. 34 § PBL, vilket innebär ett krav på bland annat miljökonsekvensbeskrivning.

Även byggnation och omhändertagande av förorenad mark på idrottsplatsen i direkt anslutning till ESBO-området torde utgöra en saklig grund för en miljöbedömning och kan bli en utmaning med tanke på avrinningen från området ner i känsliga vattenmiljöer och tillika förskolebarnens områden för lek och naturfostran.

Mot denna bakgrund har detaljplanen inte tillkommit i laga ordning och redan av detta skäl bör den upphävas.

Naturvärden och naturvärdesinventeringar

Kommunen har inte på ett tillfredställande sätt utrett förekomsten av skyddade, rödlistade och fridlysta arter och inte heller beaktat befintlig kunskap.

År 2014 gjordes en naturvärdesinventering av hela programområdet Bagarmossen-Skarpnäck. Inventeringen genomfördes vid en olämplig tidpunkt på året och var långt ifrån fullständig.

I samband med samrådet för den övergripande programplanen utlovade kommunen också att en fladdermusinventering skulle genomföras. En sådan har ännu inte kommit till stånd.

Kommunen har efter den övergripande naturvärdesinventeringen enbart genomfört enstaka, geografiskt starkt avgränsade, naturvärdesinventeringar inför exploateringen av Bergholmsbacken. Dessa har i huvudsak fokuserat på vilka träd som ska sparas. Det finns således ingen egentlig artinventering, även om tidigare funna fridlysta och rödlistade arter som återfunnits i olika databaser räknas upp,

exempelvis Artportalen. Många arter som finns i naturområdet finns dock inte med i Artportalen. Flera fridlysta, hotade och rödlistade arter som faktiskt finns uppräknade i Artportalen har heller inte redovisats i samband med naturvärdesinventeringarna.

I samband med den senaste naturvärdesinventeringen 2019 av sydvästra detaljplaneområdet och området söder om exploateringsområdet, där byggvägen är tänkt att dras, återfann man såväl paddor som fladdermöss vid inventeringstillfället eftersom inventeringen gjordes vid en lämplig tidpunkt på året. Kommunen omnämner dock inte dess fynd i detaljplanehandlingarna.

Deras egen sökning i Artdatabanken visar på flera fynd av hotade och fridlysta fågel- och djurarter i ESBO-området. Förekomsten av några av dessa arter bekräftas också med stor tydlighet i olika lokala Facebookgrupper.

En inventering av fladdermössen i området krävs för att ta reda på vilka arter som förekommer, hur starkt hotad varje art är, var de har sina boplatser och viloplatsen.

ESBO-områdets betydelse för biologisk mångfald

ESBO-området mellan Bagarmossen och Skarpnäck utgör sedan tidigare ett tydligt identifierat kärnområde för grod- och kräldjur, eklevande insekter och barrskogsfågel och utgör spridningssamband för dessa arter. Området står i direkt biologiskt samband med flera större naturområden såsom Nacka och Flatens naturreservat samt Tyresö och Hanvedens grönkilsområden. ESBO-området är mycket välanvänt för rekreation av boende i både Skarpnäck och Bagarmossen och att de flesta förskolor som finns i närheten använder området för naturlek och undervisning.

Skolan, tillfartsvägen och skolområdet

Att skolan är felplacerad och allt för stor för platsen har framkommit med stor tydlighet i samråden utan att kommunen har tagit det till sig. Även tillfartsvägen till

skolan har utmynnat i berättigade protester för dess trånga placering, skynda sikt och otrygga skolväg för barn, samt dess ingrepp i naturen.

Den grundläggande visionen om att knyta ihop Skarpnäck och Bagarmossen uteblir med ett under nattetid tomt och ödsligt beläget skolområde som riskerar att locka till sig busliv och narkotikaförsäljning och som kommer att göra det otryggt att röra sig i området vissa tider på dygnet.

Skolgården fyller i dagens utformning långt ifrån Boverkets normer på tillgänglig skolgårdsyta per barn. De enorma byggnader på fyra våningar som presenterats i det nu föreliggande detaljplaneförslaget kommer att sticka upp en bra bit över trädtopparna och utgöra ett fult och illa anpassat inslag i den kulturmiljö som Bergholmsparken med ängsmark och det närliggande Bergholmstorpet utgör. En landskapsanalys saknas.

Det mycket stora elevantalet på 1 200 elever kommer att sakna tillgång till ordentliga lektytor utomhus om planen genomförs. Det kommer innebära ett oacceptabelt slitage på de närliggande skogsområdena. Skolgårdarna, i synnerhet om de ska läggas i nivå med skolan, kommer tillsammans med det stora elevantalet att ha en förödande inverkan på naturmiljön i ett särskilt känsligt naturavsnitt och avsevärt försvåra ESBO-områdets förmåga att långsiktigt upprätthålla sin biologiska mångfald och funktion, både som habitat för fridlysta arter och som spridningssamband. Ett samband som redan har försvagats av övriga delar av exploateringen.

Kommunen har valt att inte ens bemöta de framförda problemställningarna i den nu antagna detaljplanen eller motivera sitt beslut. Detta strider mot hela grund i den med en samrådsprocess.

Byggvägen

Kommunen har i samband med exploateringen tänkt anlägga en byggväg rakt igenom ESBO-området.

Byggvägen har undantagits från miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning utan motiverade sakskaäl och redan på grund av detta strider den mot miljöbalken.

En väg genom ESBO-området är en kraftig avvikelse från alla tidigare samråd och en fråga som tillförts detaljplanen i efterhand. Byggvägen kommer att skära av barns säkra vägar till och från skolor, lekplatser och inte minst idrottsplatser. Vägen strider bland annat mot bestämmelserna i artskyddsförordningen, men även Barnkonventionen.

Stenkrossen

Stenkrossen är tänkt att ligga på en fotbollsplan mitt i ett bostadsområde med mindre än 50 meter till närmsta radhusbebyggelse och med ett antal flerfamiljshus inom 100-150 meter. Alla hus är belägna på höjder runt planen. Dessa byggnader, mestadels flerfamiljshus från 1950-talet med naturlig ventilation, kommer på grund av sitt höga läge inte att få någon som helst ljuddämpning av några upplagda bullervallar. Det kommer därmed att bli svårt att uppnå gällande normer för buller.

Även dammet som uppkommer vid stenkrossning, särskilt av sulfidförande bergarter, utgör en hälsofara för djur, växter och människor, inte minst för astmatiker. Damm som lägger sig på marken kommer också att reagera med regnvatten och spridas i naturen och i vattendrag.

Stenkrossen kommer att vara belägen inom 100 meter från de dokumenterade fyndplatserna för padda, groda och åkergroda. Groddjur påverkas av buller, damm, markvibrationer och inte minst föroreningar av de vattendrag som är livsviktiga för deras liv och reproduktionscykel. Ljudvolym, vibrationer och buller från stenkrossen kommer också att direkt påverka fladdermössens viloplatser och möjligheter till reproduktion och födosök. Det finns även ett stort antal andra skyddade växt-, djur- och fågelarter i området som inte klarar den påfrestning en stenkross skulle innebära. Placeringen av stenkrossen är därför inte acceptabel ur miljösynpunkt.

Stenkrossens valda placering har undantagits från miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning utan motiverade sakskaäl samt står i strid med artskyddsförordningen och stora delar av miljöbalkens bestämmelser om skydd för arter och deras livsmiljö.

Sulfider

De ifrågasätter om detaljplanen är lämplig att genomföra med tanke på den stora mängd berg som är tänkt att krossas och det förmodade sulfidinnehållet i bergmassorna.

Gunnar Aneer

Övergripande om brister i underlaget

Väsentliga brister finns i underlagsmaterialet och kommunen har inte tagit hänsyn till väsentliga problemställningar som är direkt kopplade till frågan om en hållbar utveckling av Stockholm, uppfyllande av nationella och regionala miljömål, sårbarhet med mera.

Det behövs sårbarhetsanalyser och hållbarhetsanalyser som underlag för kommunens planering. Sådana efterlyses innan planen godkänns.

Kommunen verkar inte heller ställa några krav på reduktion av CO₂ utsläppande byggmaterial, som cement i ett läge när utsläppen av CO₂ snabbt måste minska.

Skogsdungen i hörnet Bergsrådsvägen - Rusthållarvägen är inte inventerad. Den har ganska grova tallar och är viktig uppehållsplats för många av traktens fåglar.

Såvitt han har kunnat bedöma finns ingen samlad masshanteringsbeskrivning presenterad. Det finns inte heller någon karta där ingreppens påverkan på berg- och marknivåer angetts och inte heller vilka mängder av massor som behöver tas bort och eller ersättas med andra inte platstypiska massor. Det finns inte heller någon angiven plan för den långsiktiga användningen och förändringen av stadsdelens landskap.

Betydande miljöpåverkan

Det kan starkt ifrågasättas om bedömningen att planen inte bidrar till en betydande miljöpåverkan har genomförts på ett korrekt sätt. En bedömning av de kumulativa effekterna av de fysiska ingreppen i stadsdelens berggrund, slitage och andra miljöeffekter som en följd av planen samt deras framtida påverkan på bland annat mark- och grundvattenrörelser och andra effekter på landskapet och för framtida djur- och växtliv kan knappast ha gjorts. Inte heller hur planen bidrar till att uppfylla nationella miljömål finns med. Frågan om hur planen (och andra aktuella planer inom kommunen) bidrar till en hållbar utveckling berörs inte.

Ett underjordiskt garage planeras i det aktuella kvarteret. Underjordiska garage planeras även i andra kvarter. Byggnad av dessa garage får drastiska konsekvenser för berggrund och framtida topografi. Dessa ingrepp kan inte klassas som icke betydande miljöpåverkan enligt PBL och miljöbalken, även om de hittills slentrianmässigt beaktats som sådant. Den kumulativa effekten på miljön av ingreppen måste närmare redogöras för innan planen antas såväl inom stadsdelen som för kommunen (av samtliga nya planerade ingrepp).

Livsmedelsförsörjning och hållbarhet

Enligt planen kommer Bagarmossens befolkning att uppskattningsvis öka med ungefär med 2 100 personer. Efter planens genomförande kommer Bagarmossen att ha en befolkningstäthet som är 32 procent högre än genomsnittet i kommunen och hela procent högre än den i Stockholms tätort.

Stadsdelen har bara två större mataffärer. Redan idag är trängseln stor. Affärerna har inte några större möjligheter till expansion. Befolkningsökningen till följd av planen på nästan 20 procent ökar sårbarheten i matvaruförsörjningen. Kommunen har i praktiken ingen odlingsbar mark. Detta medför att planen får stora konsekvenser utanför planområdet. Planen ökar därigenom påtagligt sårbarheten i såväl stadsdelen som kommunen. Detta berörs överhuvudtaget inte samtidigt som hållbarhet är en starkt aktuell fråga som borde redovisas i plansammanhang.

Irreversibla fysiska ingrepp

Kvarter B har idag en betydande höjdskillnad mellan gatuplan och kullens topp. Kullen är ett karakteristiskt inslag i stadsdelens landskap som helt kommer att försvinna bakom huskroppar. Ett påtagligt irreversibelt och ohållbart ingrepp. Därtill används området bland annat som viktig rastplats för boendes hundar. Den funktionen kommer att försvinna med planen.

Det är ett absolut krav att nya kratrar redovisas till storlek, djup och volym bortsprängda/schaktade massor. Därtill behöver det också redovisas hur detta nya kraterlandskap påverkar det framtida markvattnet och grundvattenrörelser jämfört med ursprungssituationen.

Planen kommer att ytterligare försämra stadsdelens/landskapets originalkaraktär. Karakteristiska berghällar kommer att försvinna. De planerade ingreppen bidrar till att ytterligare "massakrera" stadsdelens berggrund.

Den nya bebyggelsens anknytning till befintlig bebyggelse

Det är anmärkningsvärt att i en stadsdel, där den redan befintliga bebyggelsen stil-, utförande- och storleksmässigt harmonierar som en helhet mellan närliggande byggnader i grupper, lägga in en så kraftigt avvikande samling byggnader. Den tidigare bebyggelsen i stadsdelen är utformad på ett mycket enhetligt sätt i fråga om byggnaders fasader, form och storlekar trots att byggnaderna är av olika typer. Det finns en harmoni i vad som byggts, med några få undantag. Planförslaget bryter totalt mot detta och kan inte på något sätt sägas anknyta till omgivande bebyggelse-typologi. Förslaget innebär att det till och med inom varje kvarter planeras byggnader som inte harmonierar med intilliggande nya byggnader och dessutom har de olika karaktär i de olika byggnadsdelarna och är totalt avvikande i antalet våningar, form och färg. Stilmässigt anknyter de inte till den gamla bebyggelsens enhetlighet.

Merparten av de redan befintliga byggnaderna har maximalt tre våningar och är utformade med enhetliga exteriörer inom en gemensam färgskala och form. Någon

anknytning till befintlig bebyggelse kan inte urskiljas utom möjligen på väldigt långt avstånd.

I stort sett alla byggnader i kvarteren A-K har betydligt fler våningar än omgivande bebyggelse och avviker även utseendemässigt. I kvarteren B-E avviker huskropparna på flera sätt genom att varje enskild byggnad har olika utformning, fasadkaraktär och olika antal våningar. Det är inte en anpassning stadsdelen karaktär och utveckling av dess kulturvärden (miljömålet God bebyggd miljö).

Höghuset på tio våningar i kvarter A avviker från merparten gamla höghus i stadsdelen genom sin högre höjd. Det kommer också att störa horisontlinjen och avvika från stadsdelens typiska karaktär. Merparten av höghus i stadsdelen är maximalt åtta våningar höga. Avvikelsen är inte motiverad i handlingarna. Kombinerat med ett underjordiskt garage blir ingreppen i marken väldigt stora och irreversibla.

Punkthusen i kvarter F och K bör ha samma höjd som flertalet redan befintliga punkthus i stadsdelen, det vill säga max tre våningar för att anknyta till omgivande bebyggelse och dess karaktär.

Parker och natur

Den aktuella planen gör ingrepp i den befintliga grönstrukturen och eliminerar väsentliga delar därav. De gröna områdena krymper ytterligare när de behövs än mer. Ianspråktagandet av marken för byggnader ökar trycket och slitaget på kvarvarande gröna områden som Bagarmossenskogen och även på det närliggande Nackareservatet. De gröna kvaliteterna minskar och växter och djur får ännu svårare att bibehålla de naturliga ekologiska kvaliteterna. Behovet av tillgång till stora grönområden med fungerande naturmiljö, ej parkmiljö, är stort och ökande då klimateffekterna kommer att leda till höjd omgivningstemperatur och sannolikt även förändrade nederbördsmonster.

Dubbelfilig cykelbana och befintlig förpackningsåtervinning

Planen tar inte upp hur avfallshanteringen inom ramen för den redan idag befintliga förpackningsåtervinningsstationen vid Rusthållarvägen, som dessutom riskerar att skapa trafikproblem för cyklister och användare av stationen på den tänkta dubbelfiliga cykelbanan. En sådan station kan antas bli än mer nödvändig än idag med den ökade befolkningen och det långa avståndet till andra sådana stationer. Den dubbelriktade cykelbanan riskerar att skapa helt onödiga trafikproblem i båda ändarna där den slutar då cyklister som ska vidare i västlig riktning måste korsa Rusthållarvägen två gånger om cykelbanan byggs.

Kollektivtrafik

Planbeskrivningen tar inte upp hur mycket tillkommande bebyggelse och ny befolkning längs Skarpnäckslinjen kommer att öka vid sidan av den ökning som planeras med denna plan. Kommunen måste visa att kapaciteten inte "äts upp" av övrig tillkommande bebyggelse/befolkningsökning längs linjerna. Eftersom Bagarmossen har begränsad alternativ tillfart, endast en väg (Sockenvägen), så är tunnelbanan en viktig transportled och där kan inte trängseln få bli större. Tillfartsvägen till Bagarmossen är dessutom starkt begränsad i höjddled vilket kan innebära att en del byggfordon/-transporter inte kan nå stadsdelen utan att köra på vägar där det inte är tillåtet.

Byggnationernas påverkan på lokalklimatet

Tät stadsbyggelse bidrar till en extra lokal uppvärmning i jämförelse med glesare bebyggelse omgiven av träd och annan växtlighet. Trots de redande ökande klimat-effekterna och accelererande temperaturhöjningen som följd saknas redovisning för hur denna täta bebyggelse av betong kommer att påverka lokalklimatet och eventuellt behov av ökad kylningseffekt i byggnaderna. Ett naturligt sätt att minska dessa negativa effekter är att bygga glesare och med bibehållande eller plantering av mer växtlighet kring byggnaderna. Denna problematik berörs inte i planen.

En ytterligare fråga är i vilken mån de nya byggnaderna kommer att skapa oönskade vindeffekter på marken mellan byggnaderna. Högre byggnader ger upphov till mer blåst runt byggnaderna och detta kan bli väldigt störande för folk utanför byggnaderna. Dessa effekter berörs inte.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Endast dagvattenpåverkan på recipienterna tas upp. Påverkan av den ökande mängden avloppsvatten till reningsverket i Henriksdalsberget och med utsläpp i Strömmen tas inte upp. I sammanhanget ska även den kumulativa belastningen på verket och recipienten från övriga pågående och planerade byggnadsprojekt beaktas. Strömmen, som recipient, klarar idag inte att uppnå miljö kvalitetsmålet för näringsämnen fosfor och kväve och förväntas inte göra det inom nära tid.

Ekologisk status Strömmen

Strömmen har dålig ekologisk status för näringsämnen (kväve och fosfor). Ökad belastning genom ökad anslutning av näringskällor förbättrar inte situationen. Avloppsvatten är en av källorna.

Johan Bergström

Han är specifikt emot att Gata 7 ska dimensioneras för biltrafik och bli primär gata för servicefordon till skolan. Det finns tre skäl till att platsen är direkt olämplig som en korsning för biltrafik.

- En kurva i en backe är en farlig plats för tyngre fordon, speciellt när hundratals skolbarn förväntas passera den platsen varje dag till och från den nya skolan.
- Terrängen har höga naturvärden och onödiga ingrepp bör därför undvikas.
- Terrängen är kuperad och onödiga kostnader för att bredda vägen bör därför undvikas.

Det framstår som betydligt säkrare, billigare och bättre för både barn och miljön att i stället dra Gata 5 lite längre än att anlägga två gator och utfarter mot Rusthållarvägen.

Kristina Dahlqvist

Gata 7

Dragningen av den nya bilvägen innebär att det måste sprängas/schaktas i detta område med en onödig miljöbelastning i form av damm, buller och en risk för att frigöra sulfid.

Där vägen ska dras och i trädgårdarna närmast syns igelkottar varje sommar. Det ska tydligen ha skett en artinventering, men enligt uppgift endast vid ett tillfälle och vid en tidpunkt då inga iakttagelser låter sig göras.

Dessutom kommer Gata 7 ansluta till Rusthållarvägen på ett ur trafiksynpunkt olämpligt ställe i en backe och kurva med mycket begränsad sikt.

Stenkrossen

Hennes starkaste invändning är dock den planerade stenkrossanläggningen på bollplanen som hon inte tidigare har informerats om. Angränsande bostäder ligger 50–100 meter från bollplanen där krossen ska placeras. Radhuset där hon själv bor är byggt 1955 och är ett trähus med tvåglasfönster, vilket lär medföra att bullernivåerna inomhus blir ohälsosamt höga.

Nils-Erik Evers

Han med flera boenden i Brf Byamännen 2 anser att detta projekt utgör ett klart och allvarligt hot med intrång i ett annars sammanhållet unikt "grönklassat" bostadsområde från 1950-talet. Hela kvartersbilden och gatumiljön med tidstypiska gröna kilar och passager mellan kvarteren måste vara intakt.

I blandskogsbestånden vid Viskagränd finns också ett rikt fågelliv med fågelsång från lövsångare, svarthätta, rödhake, ärtsångare, rödstjärt, koltrastar, steglits med permanenta revir samt rastande duvhök, sidensvans, stenknäck och större hackspett. Tornseglare svirrar förbi mellan fastigheterna. Rådjur, hare och rödräv passerar förbi den gröna kilen mellan husen.

Ett eventuellt bygge av nyproduktion så nära hans bostadsrättsförenings gamla fastighet på Bergsrådsvägen 44-48 skulle dessutom medföra försämrade miljömål, med fler utsläpp, buller, damm, avgaser från tung trafik samt risk för fler sättningskador i den gamla fastigheten som dessutom saknar 3-glas isolerfönster. Vidare skulle det uppstå negativ påverkan på växter, träd och djurliv i den idag orörda gröna kilen mellan fastigheterna. Det blir dessutom fler skuggtimmar på deras balkonger och uteplatser som försämrar deras boendemiljö och livskvalitet markant.

Jan Kask och Ann Katrin Palm Kask

Gata 7

Kommunen har inte gjort någon naturvärdesinventering runt den blivande vägen. Kring den nuvarande promenadvägen, som är tänkt att byggas om till Gata 7, påträffas ofta grodor, paddor och igelkottar under årets varmare perioder. Arter som är starkt hotade i Sverige. Duvhök syns ofta flyga över promenadvägen liksom grönfinkar. Hackspettar har bon i träd som kommer att sågas ned. Under senvintern kan kattugglor höras ropa. Vägen kommer inte heller att vara säker vare sig för gångtrafikanter eller bilar.

Skolans placering

Skolans placering innebär att området kvällstid blir en mycket otrygg plats. All erfarenhet säger att skolor och förskolor som inte har kontakt med bostäder utsätts för skadegörelse och drar till sig människor som inte vill att deras görande synliggörs.

Jonas Rundgren

Jonas Rundgren har anfört detsamma som Kristina Dahlqvist vad gäller Gata 7 och stenkrossen.

Karin Rönner

Ny bebyggelse vid Viskagränd och korsningen Rusthållarvägen-Bergrådsvägen är ett klart intrång i ett annars sammanhållet grönklassat område från 1950-talet, där inte bara byggnaderna bör beaktas utan hela kvartersbilden och gatumiljön med tidstypiska gröna passager mellan kvarter. Dessa två fastigheter bör därför utgå. Detta är ett av få kvarter i Bagarmossen som är grönklassat och ska därför hanteras med större varsamhet.

Byggnadshöjd på övriga föreslagna byggnader bör bättre hållas nere och anpassas till befintlig bebyggelse i området. Balansen mellan hushöjd och höjd på träd är viktig för att behålla områdets karaktär.

De så karakteristiska grönstråken eller gröna kilar som idag håller djur och fågellivet levande är också viktiga att bevara. Ny bebyggelse bör därför hålla avstånd från befintliga fastigheter på Bergrådsvägen.

Susan Stedman

Brister i naturvärdesinventeringen

Inventeringen av djur och växtliv borde kompletteras och inte ha utförts i november då det är minimalt med liv i skogen. Hon noterar ett rikt fågelliv under hela året även avseende mindre vanliga fågelarter. Arter som hon iakttagit på baksidan av radhuset mellan Laxvägen och Voxnegränd är bland annat igelkott, gröngöling, grönfink, duvhök och mindre hackspett.

Trafikbuller

Förslaget på bilväg till skolan drabbar bebyggelsen ytterligare och onödigt vid Laxåvägen, Voxnegränd och Rusthållarvägen ca 350 meter på båda sidor om vägen. Byggnaderna där är från 1950-talet och dåligt ljudisolerade. Bullernivåerna kommer att höjas avsevärt. Av utredningen framgår att antalet fordon per dygn kommer att öka avsevärt i förhållande till tidigare. Bullerutredningens vägdragning överensstämmer inte heller med planförslaget.

Barnperspektiv

Infarten från Rusthållarvägen till nya skolvägen bakom Laxåvägen skulle för att få plats bli en skarp och trång sväng. Det står dessutom alltid bilar parkerade på motsatt sida vägen. SL-bussen passerar i båda riktningar vid skolvägsutfarten flera gånger varje timme. Skåpbilar och lastbilar, mat- och soptransport, färdtjänst, privatbilar osv. skulle orsaka en otrygg trafikmiljö för alla.

Skolbarnen måste korsa bilskolvägen för att komma till G/C-vägen. Genom att inte bygga en bilväg låter man G/C-vägen österifrån fortsätta att vara ett tryggt och säkert sätt för barn att ta sig till skolan.

Gata 7

Det borde vara ekonomiskt fördelaktigt att inte bygga en helt ny väg (Gata 7) till skolan. Det är trångt, berg måste bort, skarp väglutning osv. Antagligen skulle väl också G/C-vägen behöva förflyttas, byggas om med ytterligare kostnader. Bullerdämpande åtgärder måste eventuellt vidtagas längs vägsträckan. Att göra en kortare förgrening av redan planerad bilväg (Gata 5) inom bostadsområdet torde helt enkelt vara mer ekonomiskt.

Skolans storlek och placering

Susanne Stedman har i huvudsak anfört detsamma som Per Andersson m.fl.

Byggvägen

Susanne Stedman har i huvudsak anfört detsamma som Per Andersson m.fl.

Stenkrossen

Susanne Stedman har i huvudsak anfört detsamma som Per Andersson m.fl.

Sulfider

Susanne Stedman har i huvudsak anfört detsamma som Per Andersson m.fl.

Förslag till ändring i detaljplanen

Susan Stedman har vidare lämnat förslag till ändring i detaljplanen.

Per Andersson m.fl, Johan Bergström, Kristina Dahlqvist, Susan Stedman och Jens Östergren

Ovan angivna klaganden har sammanfattningsvis kompletterat sina överklaganden enligt följande.

Bristande naturvärdesinventeringar

Länsstyrelsen förefaller överhuvudtaget inte ha tagit ställning till behovet av miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning i fråga om detaljplanen. Det framgår även av remissförfarandet i samband med detaljplaneprocessen att Miljöförvaltningen inte har deltagit i detaljplanearbetet.

De inventeringar som kommunen gjort eller nu avser att komplettera med, utgår från allt för snäva inventeringsområden och har hittills inte ens fångat in de fågelarter och djurarter som finns inom detaljplaneområdet och ännu mindre de som finns i det angränsande ESBO-området och som också kommer att påverkas av exploateringen. De har också i de allra flesta fall genomförts vid fel årstid. Ingen hänsyn har heller tagits till tidigare fynd av såväl paddor som fladdermöss inom själva detaljplaneområdet i samband med inventeringar utförda av WSP och konsekvenserna för dessa djurarter har heller inte redovisats trots miljönämndens krav. I samrådsredogörelsen för detaljplanen påstår stadsbyggnadskontoret till och med att det inte påträffades groddjur i samband med inventeringen. Fladdermössen som påträffades nämns heller inte någonstans i detaljplanehandlingarna.

Fladdermöss

Den 13 maj 2023 återfanns nordfladdermus (NT), större brunfladdermus och dvärgpipistrell inom detaljplaneområdet, i direkt anslutning till planerad byggväg, masshanteringsyta och stenkross. Flera fladdermusarter ses också regelbundet flyga över Bergholms IP av boende i närheten. Bagarmossenskogen har också i flera

fladdermusbiotoputredningar som staden genomfört klassats som ett mycket gott fladdermushabitat. Det är därför troligt att flera arter kan finnas i området och även övervintra och reproducera sig här. De kräver därför att kommunen genomför en ordentlig fladdermusinventering av hela påverkansområdet för fladdermus.

Groddjur

I fråga om groddjur finns inte endast padda i detaljplaneområdets södra delar utan även vanlig groda, åkergroda samt kopparödla. Samtliga arter är fridlysta enligt artskyddsförordningen.

Fågelarter

När det kommer till fågelarter ger artdatabanken en någorlunda god överblick av fågelarter som finns inom detaljplaneområdet och i det direkta närområdet och som kommer att påverkas mycket negativt av exploateringen så som den är tänkt att genomföras. En sökning i artdatabanken kan emellertid inte ersätta en ordentlig inventering. ESBO-området är i sin helhet en mycket god och artrik fågelbiotop genom sin varierande landskapsbild. Den rika tillgången på större hackspett som producerar nya bohål varje år möjliggör för många andra fågelarter att finna lämpliga boplatser. Ett stort antal fågelarter häckar därför i området, varav många är rödlistade och flera starkt hotade (EN). En erfaren ornitolog gjorde en snabb inventering i närområdet kring Bergholmstorpet den 14 maj 2023 kl. 10.30–12.30. Han påträffade 19 olika fågelarter på platsen varav 6 är rödlistade. För att få en mer ingående kännedom om de fågelarter som finns i området, deras häcknings- och födosökslokaler behöver en mer omfattande inventering genomföras.

ESBO-områdets betydelse för biologisk mångfald

ESBO-området mellan Bagarmossen och Skarpnäck är ett område som är mycket artrikt eftersom det omfattar flera olika biotoper bestående av gammal tallskog och ädellövskog med stora inslag av gammal ek och asp, sumpskog, stora buskage, hassellundar, samt öppna ängs- och gräsmarker. I området finns därför många arter

knutna till skogslandskapet men även många arter knutna till det gamla odlingslandskapet.

De södra delarna av detaljplaneområdet är beläget inom ESBO-området och detaljplanen täcker nästan hela ESBO-områdets bredd. Det innebär att många av de hotade arterna som de redogör för har sitt habitat inom detaljplaneområdet.

ESBO-områdets betydelse som spridningssamband, framför allt till världsarvet Skogskyrkogården, ökar idag i takt med de omfattande exploateringar som har skett och förväntas ske både i Sköndal och kring Trafikplats Skarpnäck/Gamla Tyresövägen. Fragmentering av biotoper utgör i sig ett mycket allvarligt hot mot biologisk mångfald och slår på många nivåer, bland annat genom genetisk utarmning. Det saknas en analys av såväl områdets spridningsfunktion i detaljplanebeslutet som vilken påverkan stenkrossen, masshanteringen, de planerade skolgårdarna, den stora mängden skolbarn och en breddad bilväg genom ESBO-området skulle få på naturmiljön och spridningssambanden på kort och på lång sikt.

Skogsstyrelsen klassade Bagarmossensskogen med sin högsta klass (Klass 1) i samband med en inventering för biotopskydd 2019. Tillgången till vatten av god kvalitet i sumpskogar och skogliga fuktmiljöer genom avrinningen från högre belägna områden är också av mycket stor vikt för att upprätthålla den biologiska mångfalden i området och måste studeras särskilt inför en exploatering av tillrinningsområdena. Fuktmiljöerna bidrar till tillgången på föda för fladdermöss och många fågelarter genom att vara kläckningsmiljö för många olika slags myggor och insekter.

Skolan och skolområdet

Enligt Boverket krävs en friyta om 30 kvm per elev. Den befintliga planen på en skola för ca 1 200 barn skulle kräva en yta på 36 000 kvm för att uppnå målen. I detaljplanen som redan utgör ett stort intrång i ESBO-området är planen för skola och skolgård 5 600 kvm. Detta innebär att skolgårdarna kommer kräva att en stor del av skogen försvinner men skolgårdarna kommer ändå inte räcka till för det stora

elevunderlaget utan barnen förväntas använda skogen som skolgård. Det innebär ett slitage på naturmiljön som är oacceptabel. I skogsbackarna växer såväl blåsippa som orkidén vätteros.

Avvikelse från befintlig topografi

Kommunen har frångått de bärande gestaltningsidéerna för det byggnadsminnesklassade Bagarmossen och beslutat att planspränga ett stort område för bostadsbebyggelsen i den norra delen av detaljplaneområdet, i stället för att låta bebyggelsen följa den befintliga topografin som är karaktäristiskt för området.

Byggvägen och stenkrossen

Både väg och stenkross utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden i området genom föroreningar, svåra störningar med buller, damm, vibrationer och påkörningsrisker. Många djurarter som riskerar att försvinna från området.

Detaljplanens konflikter med gällande lagstiftning i fråga om miljön

Kraven på inventering av skyddsvärda växt- och djurarter ligger på kommunen i enlighet med den omvända bevisbörda som finns i miljöbalken.

Baserat på vad som hittills är känt i fråga om ESBO-områdets ekologiska värden, måste 3 kap. 1-3 och 6 §§ miljöbalken tillämpas på detaljplaneområdets södra och östra delar som ingår i det klassificerade ESBO-området. Det kan knappast vara förenligt med 4 kap. 32 § PBL att ens låta detaljplanen omfatta dessa delar. De måste skyddas från all typ av exploatering i form av tillfartsvägar, skolgårdar eller bara överutnyttjande av ett mycket stort antal barn.

Detaljplanen kommer att utlösa förbudsbestämmelserna i 5 kap. 4 § miljöbalken i fråga om vattenmiljön då man planerar en masshanteringsplats samt en stenkross för att bearbeta stora mängder berg med troligt sulfidinnehåll på Bergholms IP. Den valda platsen gränsar till och har direkt avrinning ner i ESBO-området med sitt rika

växt- och djurliv och fortsätter sedan till en av Stockholms mest kända badsjöar, Flaten, i det närbelägna naturreservatet med samma namn.

Ett genomförande av detaljplanen kommer att utlösa förbudslagstiftningen i artskyddsförordningen 4 § i fråga om fladdermöss, groddjur, fridlysta växter samt hotade och rödlistade fåglar.

Dirafast AB

Grunder

Beslutet innebär betydande miljöpåverkan på människor och hälsa enligt 4 kap. 34 § plan- och bygglagen och enligt 6 kap. 11 § miljöbalken.

Kommunen har inte gjort en korrekt avvägning mellan de allmänna och enskilda intressen som föreligger i det aktuella fallet. Kommunen har frångått 1 kap. 2 § och 2 kap 1 § plan- och bygglagen. Vid sina bedömningar har kommunen inte tagit tillräcklig hänsyn till Dirafast AB:s enskilda intresse vad beträffar gångstråkets påverkan på dels det aktuella markavsnittets användning, dels Dirafasts hyresgästers utsatthet vad beträffar insyn, störningar m.m.

Nytt gångstråk mellan två av huskropparna, nr 79 och 81

Förslaget bestrids. Det är oacceptabelt för fastighetsägaren att det i detaljplanen godtas ett nytt gångstråk.

Fastighetsägaren har iakttagit att folk självsvåldigt har tagit väg över plantering och gräsyta mellan huskropparna nr 79 och 81 på fastigheten Uppbördsmanen 1. Detta har inneburit stora olägenheter för såväl fastighetsägaren liksom för de som bor i huskropparna.

För fastighetsägaren har olägenheten framför allt varit att gräsytan numera är upptrampad och förstörd. Dessutom har skadegörelse på dörrar, fönster samt även

väggar i form av klotter på intilliggande huskroppar ökat kraftigt på grund av att den otillåtna promenadvägen har etablerats på ett otillåtet sätt.

Fastighetsägarna har tagit emot ett flertal klagomål från hyresgäster i byggnaderna avseende dels att människor passerar nära deras fönster och balkonger och att insynen är obehaglig, dels att ljudstörningar uppkommer från de passerande gångtrafikanterna framför allt vid de tidpunkter när ungdomsgrupper av olika anledningar passerar.

Skadegörelse på fastigheten i form av åverkan på lås och andra föremål som räcken, staket och belysningsarmaturer på fastigheten har ökat markant sedan gångtrafiken otillåtet etablerades. Även antalet källarinbrott har ökat. Klotter har förekommit på husfasaderna vid ett flertal tillfällen och krävt saneringsåtgärder. Fastighetsägaren accepterar inte förekomst av klotter utan tar alltid itu med detta med omedelbar verkan. Skadegörelse och klotter innebär stora kostnader för fastighetsägaren.

Trygghet och integritet för de boende är fastighetsägarens främsta strävan och den ökade insynen och ljudstörningarna från de otillåtna gångtrafikanterna är något som fastighetsägaren anser är synnerligen olämpligt i sammanhanget.

Fastighetsägarens uppfattning är att anläggandet av en fast passage för gående genom kvarteret Uppbördsmanen 1 mellan de befintliga bostadshusen är olämplig, störande och orsakar olägenheter för de boende och dessutom stora kostnader för fastighetsägaren.

Det nya gångstråket följer heller inte den logiska vägen öster om fastigheten. Kommunens påstående om att vissa människor i begränsad omfattning har använt markytan som gångstråk utan tillstånd är korrekt. Till och med har tillfälliga staket rivits ner för att folk otillåtet har berett sig tillträde. Fastighetsägaren har dock bedömt det som att något nytt fast avgränsande staket av högre kvalitet och fasthet inte har varit aktuellt att upprätta förrän detaljplanefrågan slutgiltigt avgjorts.

Någon större olägenhet för befolkningsströmmarna är svår att förstå. Kommunens förslag innebär att gångtrafiken mellan byggnaderna kommer att öka i väsentlig grad vilket kommer att öka på de olägenheter, kostnader, otrygghet och hinder och men för de boende.

Kommunens förslag innebär att gångtrafiken kommer att öka än mer vilket kommer att innebära ytterligare olägenheter och kostnader för fastighetsägaren samt ökad otrygghet och hinder och men i de boendes hyresrätter.

Gångstråket kommer också att leda till ökade ljudstörningar nattetid, vilket leder till bristande sömn för hyresgästerna. Fastighetsägaren kräver att mark- och miljödomstolen fattar sitt beslut på så sätt att de boendes rätt till dygnsvila tillgodoses.

Den planerade anläggningen av det permanenta gångstråket kommer att medföra en väsentlig påverkan på miljön och människors hälsa.

Fastighetsägaren bestrider även att marköverföring sker i form av fastighetsreglering, expropriation eller annat.

Ersättning

Vidare förbehåller sig fastighetsägaren givetvis rätten att, för det fall att domstolen avslår överklagan och att kommunen mot hyresvärdens vilja medges driva igenom sitt planprogram i den enskilda delen rörande gångstråket, kräva att skälig ersättning för markförlusten och de ökade kostnaderna enligt ovan ska utbetalas av kommunen.

Kommunen

Inledande anmärkningar

Kommunen konstaterar att Dirafast AB i huvudsak har gjort samma invändningar som under planarbetet. Kommunen har beaktat och prövat dessa invändningar under

arbetet med detaljplanen. Kommunen hänvisar därför till och åberopar planhandlingarna samt övriga handlingar och utredningar i planärendet.

Länsstyrelsen har den 10 december 2021 beslutat att inte pröva kommunens beslut att anta detaljplanen enligt 11 kap. 10 § plan- och bygglagen (2010:900), nedan PBL. Detta innebär att länsstyrelsen bl.a. har bedömt att beslutet innebär att riksintressena tillgodoses, att miljö kvalitetsnormerna följs och att bebyggelsen inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion. Härutöver får kommunen framhålla och anföra följande.

Detaljplanen är upprättad enligt PBL. Planarbetet påbörjades genom stadsbyggnadsnämndens beslut den 23 februari 2017 att godkänna start-PM. Detaljplanen har upprättats med utökat förfarande.

Detaljplanens syfte och förhållande till översiktsplanen

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra för bostäder, vårdboende, skola och två förskolor i ett attraktivt och kollektivtrafikhärläge. Vidare syftar planen till att förstärka sambandet mellan Bagarmossen och Skarpnäck.

Planen möjliggör för cirka 700 bostäder, varav 72 planeras utgöras av vårdbostäder. Av bostäderna avses 314 (inklusive vårdbostäderna) upplåtas som hyresrätter och 390 som bostadsrätter. Planen innehåller också en grundskola med idrottshall för 1200 elever i åk F-9 samt två förskolor (sju respektive åtta avdelningar). Nya gator och en lekplats anläggs. Det befintliga gång- och cykelstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck får en gen sträckning och ny utformning.

I översiktsplanen ingår planområdet i område avsett för stadsutveckling och komplettering. Planområdet är vidare ett av delområdena i Program för Bagarmossen och Skarpnäck som godkändes av stadsbyggnadsnämnden den 27 oktober 2016. I samband med att programmet godkändes anförde nämnden att stråket mellan stadsdelarna ska utvecklas med flera funktioner och målpunkter.

Intresseavvägning

Kommunen anser att den avvägning som har gjorts – mellan bl.a. behovet av bostäder samt genomförandet av stråket och den påverkan på enskilda intressen som detaljplanen medför – är rimlig och förenlig med PBL, samt ligger inom kommunens handlingsutrymme enligt PBL.

Frågan om betydande miljöpåverkan

I överklagandet anføres att beslutet innebär betydande miljöpåverkan på människor och hälsa enligt 4 kap. 34 § PBL och 6 kap. 11 § miljöbalken. Detta på grund av det gångstråk som detaljplanen möjliggör mellan Rusthållarvägen 79 och 81.

Kommunen ska i varje enskilt fall, genom en undersökning, avgöra om genomförandet av en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Undersökningen ska utgå från de kriterier som finns i miljöbedömningsförordningen (2017:966)

Kommunen har gjort bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i 4 kap. 34 § PBL eller 6 kap. 11 § MB att en miljöbedömning behöver göras. Länsstyrelsen har instämt i denna bedömning. Vad Dirafast AB anført om olägenheter på grund av ökad gångtrafik förbi bostadshuset föranleder inte någon annan bedömning.

Frågan om fastighetsreglering

Dirafast AB har vidare anført att bolaget bestrider att marköverföring sker i form av fastighetsreglering, expropriation eller annat.

En kommun får lösa in mark eller annat utrymme som enligt detaljplan ska användas för en allmän plats som kommunen ska vara huvudman för, se 6 kap. 13 § första stycket 1 PBL. Mark som kan inlösas enligt bestämmelsen får enligt 5 kap. 8 a § fastighetsbildningslagen (1970:988) överföras genom fastighetsreglering.

I de delar som en plan medför att mark kan komma att tas i anspråk enligt 6 kap. 13 § PBL ska planen vara utformad så att de fördelar som kan vinnas med den överväger de olägenheter som den orsakar enskilda, se 4 kap. 36 § andra stycket PBL. Vidare följer av proportionalitetsprincipen att ett sådant ingrepp även måste vara ägnat att tillgodose det avsedda ändamålet, nödvändigt för att uppnå det och proportionerligt i strikt mening (jfr t.ex. rättsfallet ”Parkfastigheten” NJA 2018 s. 753, särskilt p. 23).

För att kommunen ska ha möjlighet att tvångsvis överföra mark krävs således att det föreligger ett angeläget allmänt intresse, se 2 kap. 15 § regeringsformen. Häri ligger bl.a. att förvärvets ändamål måste vara viktigt. Ett uppställt minimikrav för att ett ändamål ska vara viktigt är att avsikten med förvärvet är ”av betydelse för en, inte allt för liten, grupp människor”. Generellt anses den grundläggande infrastruktur som krävs för att enskilda fastigheter ska fungera ändamålsenligt, såsom vägar samt avlopps- och vattenledningar, uppfylla kriteriet viktigt.

Vid tillkomsten av den äldre plan- och bygglagen (1987:10) anförde departementschefen i remissen till Lagrådet bl.a. följande i inlösenfrågan. ”Om frivillig överenskommelse inte kan träffas, bör enligt min mening i första hand eftersträvas en planutformning som medför att minsta möjliga skada uppkommer för fastighetsägaren. Leder det till en från allmän synpunkt sämre utformning av planen, bör dock markägarens intresse vika.”

De områden i aktuell plan som är utlagda som allmän platsmark (gata, gång, gång- och cykelväg, natur och park) är planerade att ingå i en av Stockholms stad ägd fastighet, Skarpnäcks gård 1:1. Detta innebär att den del av fastigheten Uppbördsmanen 1 som är utlagd som allmän plats (gångväg) kommer att överföras till fastigheten Skarpnäcks gård 1:1 genom fastighetsreglering.

I översiktsplanen framhålls att det centrala grönstråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck ska förstärkas med nya aktiviteter och målpunkter som bättre kopplar samman stadsdelarna, samt att befintliga stråk och sociala samband inom

stadsdelarna behöver stärkas. Det aktuella stråket finns med i översiktsplanen som ett strategiskt samband.

Bedömningen är att det strategiska sambandet behöver vara beläget på den aktuella platsen för att fungera som ett tydligt och gent stråk där människor naturligt rör sig. Sammankopplingen får mot bakgrund av bl.a. skrivningarna i översiktsplanen anses vara av stort allmänt intresse, vari den aktuella detaljplanen och därmed sammanhängande fastighetsreglering är en viktig del.

Även i Program för Bagarmossen och Skarpnäck förutsätts att ett sammanhängande stråk skapas. I programmet visas hur de gröna värdena mellan Skarpnäck och Bagarmossen kan stärkas och utvecklas för att knyta stadsdelarna närmare varandra. Skolan och stråket som föreslås för gång och cykel kommer att skapa goda förutsättningar för att barn och vuxna ska kunna röra sig mellan stadsdelarna på ett tryggt sätt. Det framhålls att stråket som går genom den planerade bebyggelsen kring Bergholmsskolan och som sedan leder vidare mot tunnelbanan i respektive område är särskilt viktigt för att stärka kopplingarna.

En av de bärande tankarna i programmet är en utveckling av hela centrum kring tunnelbanestationen i Bagarmossen, bland annat i form av ytterligare byggnader och en tryggare park. Det nya, centralt placerade GC-stråket som löper genom planområdet för Bergholmsbacken utmynnar i passagen genom kv. Uppbörds-
mannen. Målpunkten för stråket är Bagarmossen centrum, med tunnelbanan som den starkaste målpunkten. Den övergripande idén om att länka ihop stadsdelarna Skarpnäck och Bagarmossen via det aktuella stråket är bärande för hela områdets utveckling. Passagen är en viktig del i detta och nyttjas redan i dagsläget frekvent. En ökad genomströmning av människor i området ger också en ökad trygghet i parken.

Historiskt sett har denna väg varit ett naturligt stråk, dock i form av en upptrampad stig med låg standard. Observationer på platsen visar att passagen är väl använd. Stigen är i dagsläget bitvis placerad nära fönster vilket medför problem med insyn.

Planförslagets placering av GC-stråket syftar till att minska insynen från de som nyttjar stråket. Förslaget innebär att passagen kommer att ordnas på ett sätt som förbättrar för både de boende och för de som passerar. Bl.a. ska trappor anläggas på ett sätt som medför att insynen minskar. Detta genom att gående kommer ned ”tidigare”, dvs. högre upp i backen. Trapporna ska placeras centrerat mellan huskropparna för att hålla ett så stort avstånd som möjligt till de omgivande byggnaderna. Vidare ska belysning längs stråket ordnas på ett sådant sätt att det inte bländar boende. En planerad och iordningställd gångkoppling ökar tillgänglighet och trygghet samt tydliggör förhållandet mellan allmän plats. För en detaljerad redogörelse för hur platsen är tänkt att gestaltas bifogas ett uppdaterat skissförslag.

De staket som tidigare satts upp på platsen har omgående trampats ned, vilket indikerar att stråket är mycket populärt. Även för det fall detaljplanen inte genomförs i denna del kommer stråket att fortsätta att användas, men på ett mer oordnat sätt. Stråket förväntas få ett ökat flöde av gångtrafikanter i framtiden i och med den nya bebyggelsen, vari bland annat skola ingår.

Utifrån ovanstående bedöms genomförandet av fastighetsregleringen medföra minsta möjliga skada för de enskilda och olägenheterna vara tämligen begränsade. De fördelar som står att vinna för det allmänna har framhållits i översiktsplan och program, och överväger de eventuella olägenheter som genomförandet kan medföra för enskilda. Kommunen bedömer således sammantaget att de fördelar som kan vinnas med att utrymmet tas i anspråk överväger de olägenheter som planen orsakar enskilda (jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 november 2021 i mål nr P 10663-20).

Avslutningsvis

Utöver vad som ovan anförts hänvisar kommunen, som nämnt, till planhandlingar samt övriga handlingar och utredningar i planärendet. Sammanfattningsvis bedömer kommunen att detaljplanen bygger på en lämplig avvägning mellan det allmänna intresset att möjliggöra bl.a. bostäder i ett attraktivt, kollektivtrafikhärläge och de enskilda intressen som anförts mot detaljplanen. Kommunen har inte överskridit sitt

handlingsutrymme enligt PBL vid antagandet av detaljplanen. Överklagandet ska därför avslås.

DOMSKÄL

Invändningar mot handläggningen och utredningen

Hantering av yttranden m.m.

Flera av de klagande har gjort gällande att kommunen varken har bemött av dem framförda problemställningarna i detaljplanen eller motivera sitt beslut.

Som huvudregel ska ett s.k. standardförfarande tillämpas i ett planärende. Av 5 kap. 7 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, framgår när ett utökat planförfarande i stället ska tillämpas.

Av 5 kap. 17 § PBL framgår att kommunen ska redovisa de synpunkter som har kommit fram i samrådet samt de kommentarer och förslag som kommunen har med anledning av synpunkterna. Om planförslaget är ett sådant som avses i 7 §, ska redovisningen göras i samrådsredogörelsen.

Enligt 32 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) ska ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att ett utökat planförfarande har tillämpats i planärendet. Domstolen anser inte att det har framkommit några brister avseende kommunens handläggning av i planärendet inkomna synpunkter. Det förhållandet att de klagande inte har fått gehör för sina synpunkter medför inte någon annan bedömning avseende frågan om antagandebeslutet har tillkommit i laga ordning. Domstolen anser vidare att kommunen har motiverat sitt beslut i tillräcklig omfattning i planbeskrivningen.

Har utredningen varit bristfällig och borde en miljökonsekvensbeskrivning ha upprättats?

Kommunen har i planbeskrivningen gjort bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i 4 kap. 34 § PBL eller 6 kap. 11 § miljöbalken att en miljöbedömning behöver göras. Länsstyrelsen har under samrådet delat kommunens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Flera av de klagande har invänt att kommunens bedömning i detta avseende inte vilar på sakligt grundade skäl och att inga sakskaäl heller har redovisats i samband med beslutet. Enligt de klagande borde kommunen särskilt ha undersökt vilka fridlysta och rödlistade arter som finns i området och vilka miljöeffekter som exploateringen skulle medföra för dessa. De har också framhållit att såväl den planerade byggvägen som den tilltänkta stenkrossanläggningen har undantagits från en miljöbedömning utan motiverade sakskaäl samt att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha tagits fram.

Vissa klaganden har även anfört att detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet tas i anspråk för att anlägga ett industriområde och att kommunen därför har haft att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning i enlighet med 4 kap. 34 § andra stycket PBL.

Dirafast AB har gjort gällande att beslutet innebär betydande miljöpåverkan på människor och hälsa.

Gunnar Aneer har vidare gjort gällande att det finns väsentliga brister i underlagsmaterialet eftersom kommunen inte har beaktat frågan om en hållbar utveckling av Stockholm, uppfyllande av nationella och regionala miljömål samt sårbarhet med mera. Han har också framhållit att det saknas en redovisning av byggnationernas påverkan på lokalklimatet.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Av 4 kap. 34 § första stycket PBL framgår att om en betydande miljöpåverkan kan antas, ska redovisningen i planbeskrivningen i fråga om miljökonsekvenserna ha det innehåll som följer av 6 kap. 11, 12, och 16 §§ miljöbalken. Av andra stycket 1 i samma paragraf framgår vidare att redovisningen också ska uppfylla kraven i 6 kap. 35 § 1-7, 36, 37 och 43 §§ miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till dessa bestämmelser, om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för att anlägga ett industriområde.

Mark- och miljödomstolen anser inte att planområdet tas i anspråk för att anlägga ett industriområde. Genomförandet av detaljplanen kan således inte antas medföra en betydande miljöpåverkan i det avseende som åsyftas i 4 kap. 34 § andra stycket PBL.

När det gäller påverkan på skyddade arter ställer PBL inte uttryckligen krav på att bestämmelserna om artskydd ska beaktas i ett detaljplaneärende. Regelsystemet får emellertid anses förutsätta att underlaget i ett planärende belyser dessa frågor på ett erforderligt sätt så att en samlad bedömning av de planerade åtgärdernas inverkan på fridlysta arter och deras fortplantnings- och viloområden kan göras. Ett bristfälligt beslutsunderlag kan vara skäl för att ett beslut att anta en detaljplan inte kan godtas (se bl.a. RÅ 2005 ref. 44 och MÖD 2014:4).

Kommunen har, såvitt gäller påverkan på naturvärden och skyddade arter, under mars 2019 låtit utföra en trädinventering med kartläggning av värdefulla träd. Vidare har kommun under våren 2019 genomfört en heltäckande naturvärdesinventering av det aktuella området, varvid fältinventeringar utfördes under perioden mars – juni 2019. Av inventeringen framgår att det även har genomförts en fördjupad inventering av groddjur under samma period med ett flertal fältbesök. Kommunen har även låtit utföra en separat naturvärdesinventering i fält den 4 juni 2019 i området vid de tre planerade skolorna.

Domstolen konstaterar att naturvärdesinventeringarna har genomförts enligt svensk standard. Av handlingarn framgår vidare att objekt med höga naturvärden är i huvudsak koncentrerade till Bagarmossenskogen söder om planområdet. Skogen fyller en viktig funktion som spridningsmiljö för arter knutna till våtmarksområden, barrskogsmiljöer och gamla grova ekar, men även som rekreationsområde för närboende. En mindre del av planområdet har bedömts ha höga till påtagliga biotopvärden. Förekomsten av värdefulla strukturer i form av block och död ved, särskilt i lägre partier bidrar till att skapa en gynnsam miljö för många arter. Däremot har artvärdet bedömts som förhållandevis lågt och slutsatsen är att detta medför att det sammanvägda naturvärdet inte når upp till de högre naturvärdesklasserna. Av planbeskrivningen framgår vidare att planförslaget innebär att områden med höga naturvärden och viktiga spridningssamband till största delen bevaras, vilket är positivt för områdets fortsatta ekologiska funktion.

Domstolen konstaterar vidare att det inte finns något i den utredning som gjorts som indikerar att förekomsten av fladdermöss eller andra arter förekommer inom planområdet i sådan den utsträckning som motiverar ytterligare utredning (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 23 november 2017 i mål nr P 5121-17).

Mot bakgrund härav bedömer domstolen att de utredningar som utförts får anses vara tillräckliga och att påverkan på naturvärden och skyddade arter inte bedöms bli betydande. Den så kallade byggvägen och den planerade stenkrossanläggningen hör till genomförandeskedet och vad Gunnar Aneer anfört om brister i underlagsmaterialet medför inte heller någon annan bedömning vad gäller behovet av ytterligare utredningar.

Mark- och miljödomstolen bedömer vidare, i likhet med kommunen och länsstyrelsen, att detaljplanen inte heller i övrigt kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan. Domstolen delar således också kommunens uppfattning att, vad Dirafast AB anfört om olägenheter på grund av ökad gångtrafik förbi bostadshusen på fastigheten Uppbördsmannen 1, inte föranleder någon annan bedömning. Det har således sagnats skäl att göra en miljöbedömning och att därvid upprätta en

miljökonsekvensbeskrivning. Domstolen anser att kommunen även i detta avseende har motiverat sitt beslut i tillräcklig omfattning.

Rättsliga utgångspunkter för prövningen i sak

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § PBL). Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen. De frågor som rör en detaljplans fysiska utformning, t.ex. exploateringsgrad och den nya bebyggelsens utformning, är av det slag som ligger inom kommunens ansvar och beslutanderätt och som kommunen har att styra över genom detaljplan.

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 § PBL). Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse.

Domstolens prövning stannar i många fall vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning (se rättsfallen MÖD 2013:47 och jfr MÖD 2014:12). Vid prövningen ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL). Vid en avvägning mellan dessa intressen ska skälig hänsyn tas till bl.a. befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande (se 4 kap. 36 § PBL). I de delar som planen medför att mark eller annat utrymme eller särskild rätt till mark eller annat utrymme kan komma att tas i anspråk enligt 6 kap. 13 eller 16 § PBL ska planen vara

utformad så att de fördelar som kan vinnas med den överväger de olägenheter som planen orsakar enskilda.

Planläggning ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt (se 2 kap. 3 § första stycket 3 PBL).

Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bland annat stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan, skydd mot trafikolyckor och andra olyckshändelser, behovet av goda klimat- och hygienförhållanden, möjligheterna att hantera avfall samt trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö (se 2 kap. 6 § PBL).

Hänsyn ska vidare tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns parker och andra grönområden, lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse, och möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service (se 2 kap. 7 § 3-5 PBL).

Planläggning av markområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (se 2 kap. 9 § PBL).

Vid planläggning ska miljö kvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas (se 2 kap. 10 § PBL). Det innebär att en detaljplan inte får antas om dess genomförande skulle medverka till att en miljö kvalitetsnorm överträds (se prop. 1997/98:90 s. 162 f.).

Länsstyrelsen uppgifter under samrådet och myndighetens skyldighet att yttra sig under granskningstiden framgår av 5 kap. 14 och 22 §§ PBL. Under samrådet ska

länsstyrelsen bland annat särskilt verka för att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att en bebyggelse inte blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion. Länsstyrelsens skyldighet att yttra sig under granskningstiden överensstämmer i huvudsak med vad länsstyrelsen ska verka för under samrådet. Vidare följer av 11 kap. 10 § andra stycket PBL att länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut om det kan antas komma i konflikt med de intressen som länsstyrelsen har att verka för under samrådet. Länsstyrelsen förväntas ha tillgång till den särskilda sakkunskap som behövs för bedömning av dessa frågor och det saknas därför i många fall skäl för överprövande myndigheter att frågå länsstyrelsens bedömning (se MÖD 2014:12).

Prövningens omfattning i sak

Kommunen har inte medgett ändringar av beslutet att anta detaljplanen i de avseenden som Susan Stedman föreslagit. Mark- och miljödomstolen kan inte pröva en annan planutformning än den som kommunen antagit.

Mark- och miljödomstolen har i sak att ta ställning till om detaljplanen strider mot någon rättsregel eller om kommunen har hållit sig inom det handlingsutrymme PBL medger.

Nytt gångstråk på fastigheten Uppbördsmanen 1

Dirafast AB har gjort gällande att kommunen inte har tagit tillräcklig hänsyn till bolagets enskilda intresse vad beträffar gångstråkets påverkan på det aktuella markavsnittets användning och berörda hyresgästers utsatthet vad beträffar insyn, störningar m.m.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att det nya gångstråket överensstämmer med översiktsplanens intentioner och den mark som kommer att tas i anspråk sedan tidigare varit ett naturligt gångstråk. Domstolen delar vidare kommunens bedömning att förslaget innebär att passagen kommer att ordnas på ett sätt som förbättrar för både de boende och för de som passerar. Domstolen anser därmed att

kommunen har tagit skälig hänsyn till befintliga förhållanden och att de fördelar som kan vinnas med att utrymmet tas i anspråk överväger de olägenheter som planen orsakar enskilda (jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 november 2021 i mål nr P 10663-20).

Domstolen anser således att kommunen har gjort en korrekt avvägning mellan allmänna och enskilda intressen vid sin prövning och detaljplanen strider inte heller mot kravet i 4 kap. 36 § PBL.

Det saknas därför såväl skäl att upphäva det överklagade beslutet i dess helhet som i den del som avser gångstråket mellan huskropparna på fastigheten Uppbörds-
mannen 1.

Frågor om markens faktiska ianspråktagande, fastighetsbildning och ersättning kan inte prövas inom ramen för ett överklagande av en detaljplan.

Påverkan på naturvärden och skyddade arter

Det har i målet framförts åtskilliga invändningar avseende detaljplanens negativa påverkan på djur och natur inom planområdet. ESBO-områdets betydelse för biologisk mångfald har därvid framhållits.

Som domstolen angett ovan framgår av planbeskrivningen att planförslaget innebär att områden med höga naturvärden och viktiga spridningssamband till största delen bevaras. Vidare framgår att intentionerna med planen är att befintliga rekreativa och ekologiska kvaliteter ska förstärkas i såväl parkmark som skogsmark.

Som de klagande framhållit ingår planområdets södra del i område som är klassat som kärnområde i stadens ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO). Av handlingarna framgår dock att denna del till största delen ska behållas som naturmark/parkmark.

Mark- och miljödomstolen anser att det saknas skäl att ifrågasätta kommunens bedömning att naturvärdena i planområdet inte är sådana att de utgör hinder mot

planerad bebyggelse. Domstolen bedömer att de avvägningar som kommunen har gjort ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har vad gäller att göra överväganden rörande platsens naturvärden och hur marken ska användas. Det saknas därmed skäl att upphäva detaljplanen med anledning av vad den oro som de klaganden uttryckt avseende detaljplanens påverkan på naturmiljön och skyddsvärda arter i området.

Anpassning till omgivningen i övrigt

Flera av de klagande har invänt mot att den planerade skolan är felplacerad och för stor för platsen. De har också framfört att bebyggelsen i den norra delen av planområdet inte kommer följa den för området karaktäristiska topografin. Gunnar Aneer har uttryckt oro för att planen kommer försämra landskapsbilden och framfört att den planerad bebyggelsen avviker från omgivande bebyggelse till antal våningar och utseende. Även Karin Rönner har ansett att byggnadshöjden bör anpassas till befintlig bebyggelse i området.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att frågor som rör detaljplanens fysiska utformning hör till de frågor som kommunen har att styra över inom ramen för detaljplanen (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 februari 2017 i mål nr P 2764-16). Mark- och miljööverdomstolen bedömer att kommunen i detta fall inte har gått utöver det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i PBL när det gäller utformningen av den planerade bebyggelsen. De invändningar som har riktats mot den höjd, utformning och placering som skolan och övriga byggnader kan få enligt detaljplanen och anpassningen till omgivningen i övrigt utgör därför inte skäl att upphäva detaljplanen.

Gata 7

Flera klagande har invänt att tillfartsvägen till den nya skolan – gata 7 – är olämplig och trafikfarlig, en otrygg skolväg för barn samt att den kommer ha en negativ påverkan på skyddade arter. Susanna Stedman har vidare uttryckt oro för att bullernivåerna kommer öka vid Laxåvägen, Voxnegränd och Rusthållarvägen.

Av handlingarna framgår att bilangöring och angöring för leveransfordon till den nya skolan i kvarter J ska ske från en ny gata från Rusthållarvägen i öster, gata 7. Enligt kommunens bedömning kan infarten till den nya vägen utformas med hänsyn till trafiksäkerhet. Av trafikbullerutredningar framgår att området har låga bullernivåer och klarar gällande riktvärden.

Det har inte framkommit skäl att ifrågasätta kommunens bedömningar i dessa avseenden. Enligt domstolen får den avvägning som kommunen gjort i fråga om trafikmiljön anses ligga inom ramen för kommunens handlingsutrymme. Härtill konstaterar domstolen att länsstyrelsen har beslutat att inte överpröva kommunens antagandebeslut enligt 11 kap. 10 § PBL. Det innebär bland annat att länsstyrelsen funnit att bebyggelsen, inbegripet nu aktuell gata, inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor. Mark- och miljödomstolen gör ingen annan bedömning. Domstolen anser vidare att anläggandet av gatan endast innebär ett mindre ingrepp i naturmiljön. Det finns därför inte skäl att upphäva antagandebeslutet med anledning av vad de klagande framfört i målet beträffande gata 7.

Skolområdet, hållbar utveckling, skolverksamhetens friyta m.m.

Flera av de klaganden har uttryckt oro över att det planerade skolområdet kommer att bli en otrygg plats under kvällstid. Vissa av de klagande har också anfört att skolgårdarna är för små för det tänkta antalet elever. Det kommer enligt de klagande i fråga även innebära ett oacceptabelt slitage på de närliggande skogsområdena. Gunnar Aneer har framhållit att planen innebär ett ingrepp i den befintliga grönstrukturen och att grönområden minskar. Han har även uttryckt oro för att behovet av kollektivtrafik inte tillgodoses i planen och lyft hållbarhetsfrågor samt ökade sårbarhet i matvaruförsörjningen med anledning av den befolkningsökning som planen medför.

Mark- och miljödomstolen anser att de klagandes farhågor om att skolområdet kommer att bli otrygg plats inte utgör skäl för att upphäva beslutet att anta

detaljplanen. Domstolen beaktar härvid att länsstyrelsen inte funnit skäl att överpröva detaljplanen.

När det gäller invändningarna om inverkan på grönområden anser mark- och miljödomstolen att kommunen har tagit tillräcklig hänsyn till kravet i 2 kap. 7 § p. 3 PBL. Domstolen anser också att kommunen har tagit tillräcklig hänsyn till såväl kravet i 2 kap. 7 § p. 5 PBL när det gäller möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service som kravet på att främja en långsiktigt god hushållning i 2 kap. 3 § första stycket 3 PBL.

Beträffande frågan om friyta ska kommunen enligt 2 kap. 7 § p. 4 PBL vid planläggning ta hänsyn till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhängande bebyggelse finns lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse. Regeln är ett uttryck för att det ska finnas möjligheter för dem som bor och verkar inom eller i nära anslutning till bebyggelseområdet att få tillfredsställande tillgång till sådana serviceinrättningar och fritidsanläggningar som människor i allmänhet anser nödvändiga för ett fullvärdigt samhällsliv (prop. 1985/86: 1 s. 478).

Krav på tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse vid uppförande av byggnad för skolverksamhet finns i 8 kap. 9 § andra stycket § PBL. Denna bestämmelse är dock inte direkt tillämpliga vid kommunens detaljplanering utan tillämpas i stället vid den senare bygglovsprövningen (se 9 kap. 30 § första stycket 4 PBL). Exakt hur stora friytorna måste vara, var de ska placeras och hur de ska utformas är frågor som får hanteras vid en eventuell bygglovsprövning. Mark- och miljödomstolen bedömer att detaljplanens utformning inte är sådan att det redan på förhand kan uteslutas att skolverksamhet alls skulle kunna bedrivas inom de delar av planområdet där sådan verksamhet tillåts (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 oktober 2019 i mål nr P 8568-18).

Sammanfattningsvis gör mark- och miljödomstolen bedömningen att vad de klagande anfört om skolområdet och skolgårdarnas friyta, påverkan på

grönområden, behovet av kollektivtrafik, hållbarhetsfrågor samt ökade sårbarhet i matvaruförsörjningen inte utgör skäl att upphäva detaljplanen.

Olägenheter till följd av skuggning m.m.

Nils-Erik Evers har invänt den planerade bebyggelsen kommer medföra fler utsläpp, buller, damm, avgaser från tung trafik, risk för fler sättningsskador på flerbostadshuset på Bergsrådsvägen 44-48 och fler skuggtimmar på balkonger och uteplatser i hans bostadsrättsförening.

Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte att detaljplanens genomförande kan innebära olägenheter för de närboende. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet är att betrakta som betydande olägenhet för omgivningen, måste områdets karaktär och förhållandena på orten beaktas. Toleransnivån måste därför vara något högre i vissa fall (prop. 1985/86:1 s. 484).

När det gäller flerbostadshuset på Bergsrådsvägen 44-48 kan domstolen dock konstatera att den planerade bebyggelsen inte kommer skugga bostadsrättsföreningens befintliga byggnad. Vidare anser domstolen att den aktuella planen inte innebär större olägenhet än vad som normalt får accepteras i en tät och växande storstad. Domstolen bedömer därför att olägenheterna inte är betydande i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL. Inte heller på denna grund finns det således skäl att upphäva antagandebeslutet.

Invändningar avseende byggväg och stenkross

Flera klagande har uttryckt oro avseende olägenheter till följd av dels en byggvägg, dels en stenkross som båda kan komma att anläggas under byggtiden. Vissa klagande har också uttryckt oro över att anläggandet av den nya tillfartsvägen till skolan kommer att orsaka damm, buller och en risk för att frigörande av sulfid.

När det gäller eventuella olägenheter under byggtiden som kan påverka boende i området är det en fråga som hör till hur byggnationen genomförs och detta styrs inte av detaljplanen utan får hanteras under genomförandeskedet. Det förhållandet att en

detaljplans genomförande kommer att medföra olägenheter under byggtiden utgör således inte skäl till att upphäva detaljplanen (se MÖD 2022:9).

Miljökvalitetsnormer för vatten

Gunnar Aneer har såvitt gäller miljökvalitetsnormer för vatten invänt att påverkan av den ökande mängden avloppsvatten till reningsverket i Henriksdalsberget och med utsläpp i Strömmen inte tas upp i underlaget.

Länsstyrelsen har i detta fall inte funnit skäl att överpröva kommunens antagandebeslut. Det har inte framkommit att det skulle föreligga sådana brister i det underlag som länsstyrelsen har haft att tillgå vid sin prövning att det finns anledning att ifrågasätta länsstyrelsens bedömning med anledning av detta (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 3 december 2018 i mål nr P 11888- 17). Som kommunen konstaterat under samrådet är frågan gällande avloppsvatten inte en planfråga. Det saknas därmed skäl att upphäva detaljplanen med anledning av vad Gunnar Aneer anfört rörande miljökvalitetsnormerna för vatten.

Övriga invändningar

Mark- och miljödomstolen anser att kommunen, även när det gäller av klagandens övriga invändningar, har gjort avvägningar som faller inom ramen för dess handlingsutrymme vid planläggning enligt PBL.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner sammanfattningsvis att kommunen har handlagt aktuellt planärende på ett formellt riktigt sätt och hållit sig inom det handlingsutrymme som kommunen har vid antagande av detaljplanen. Det har inte heller framkommit några andra skäl att upphäva detaljplanen. Vad klagandena har anfört föranleder inte någon annan bedömning. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 18 december 2023.

Katarina Winiarski Dol

Johan Andrade Hagland

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Katarina Winiarski Dol,
ordförande, och tekniska rådet Johan Andrade Hagland.

Kommunfullmäktige

Ink. 2023 -01- 17
Akt. P 372 - 23
Aktbil. 2

Protokoll nr 15

2022-12-19

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2023-01-17
MÅLNR: P 372-23

§ 13

Detaljplan för Bergholmsbacken, Rustmästaren 2 m.fl. i stadsdelen Bagarmossen (ca 700 bostäder varav 72 vårdboende, två förskolor, skola med idrottshall), DP 2016-19586-54

Hemställan från stadsbyggnadsnämnden
KS 2020/1695

Beslut

Detaljplan för Bergholmsbacken, Rustmästaren 2 m.fl. i stadsdelen Bagarmossen (ca 700 bostäder varav 72 vårdboende, två förskolor, skola med idrottshall), DP 2016-19586-54, antas.

Reservation

Samtliga ledamöter för Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet att inte återremittera ärendet.

Deltar inte i beslutet

Samtliga ledamöter för Sverigedemokraterna avstår från att delta i beslutet i övrigt.

Ärendet

Kommunstyrelsens utlåtande behandlas. Utlåtandet gäller Detaljplan för Bergholmsbacken, Rustmästaren 2 m.fl. i stadsdelen Bagarmossen (ca 700 bostäder varav 72 vårdboende, två förskolor, skola med idrottshall), DP 2016-19586-54.

Kommunstyrelsens utlåtande dnr KS 2020/1695 sambehandlas i gemensam överläggning med utlåtandet KS 2022/1082.

I debatten yttrar sig, se **Bilaga 2**.

Förslag till beslut

Borgarrådet Valeskog (S) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Gabriel Kroon (SD) föreslår att kommunfullmäktige beslutar att återremittera ärendet.

Beslutsordning

Ordföranden prövar förslaget om återremiss mot att ärendet ska avgöras idag och finner att kommunfullmäktige beslutar att ärendet ska avgöras idag. Ordföranden frågar därefter om kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag och finner att så är fallet.

Handlingar i ärendet

R2 Utlåtande Detaljplan för Bergholmsbacken, Rustmästaren 2 m.fl. i stadsdelen Bagarmossen (ca bostäder 700 varav 72 vårdboende, två förskolor, skola med idrottshall), DP 2016-19586-54

Bilaga Rev planbeskrivning antagande, KS 2020/1695-1.3, 2020-11-17

Bilaga Rev plankarta antagande, KS 2020/1695-1.5, 2020-08-25 rev. 2020-11-17

Samrådsredogörelse del 1, KS 2020/1695-1.2, 2019-10-28

Samrådsredogörelse - Del 2 GDPR, KS 2020/1695-1.7, 2018-10-28

Granskningsutlåtande Del 1, KS 2020/1695-1.1, 2020-11-17

Granskningsutlåtande Del 2 GDPR, KS 2020/1695-1.6, 2020-11-17

Signerat av

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Anna Cecilia,Brinck	2022-12-22
Olle Emil Olof,Burell	2022-12-22
Sara Helena,Stenudd	2022-12-22
Hans Lorentz,Altsjö	2022-12-22



Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2023-11-27, Dnr 2016-19586

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.